

Persona Dolls: προσεγγίζοντας τη διαφορετικότητα στο Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

Ευαγγελία Κανταρτζή

Διευθύντρια Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

info@ekedisy.gr

Περίληψη

Η πολιτισμική ανομοιογένεια είναι μια πραγματικότητα στην ελληνική εκπαίδευση με συνέπεια στη σχολική τάξη ο/ η εκπαιδευτικός να βιώνει με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα το «διαφορετικό». Επιπλέον στη σχολική τάξη εκδηλώνονται ποικίλες προβληματικές συμπεριφορές που πηγάζουν από διαφορετικές αιτίες. Ο/ Η εκπαιδευτικός καλείται να διδάξει στο νέο αυτό περιβάλλον που του/ της δημιουργεί άγχος και ανασφάλεια νιώθοντας συχνά ανέτοιμος/ η να αντιμετωπίσει τις διαφορετικές καταστάσεις και συμπεριφορές που προκύπτουν. Για να διαχειριστεί το διαφορετικό αυτό περιβάλλον ο/ η εκπαιδευτικός θα πρέπει να καταστεί ικανός/η να χρησιμοποιήσει εναλλακτικά μεθοδολογικά εργαλεία και να διαφοροποιήσει τη διδασκαλία προκειμένου να επιτύχει όχι μόνο γνωστικούς αλλά πρώτιστα κοινωνικούς και συναισθηματικούς στόχους. Οι persona dolls είναι ένα καινοτόμο εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών καθώς τους/ τις βοηθάει να διαφοροποιούν τη διδασκαλία τους, να είναι ευέλικτοι/ ες και προσαρμοστικοί/ ες σε κάθε εμφάνιση του «διαφορετικού». Η μεθοδολογία τους βασίζεται στις θεωρίες των Vygotsky και Bruner, σύμφωνα με τους οποίους, η μάθηση βασίζεται στην ενεργό συμμετοχή και αλληλεπίδραση του παιδιού με το κοινωνικό περιβάλλον. Οι persona dolls, κούκλες με προσωπικότητα και ταυτότητα, είναι κούκλες οι οποίες διαφέρουν από τις κούκλες δράματος ή τις κούκλες μασκότ. Ως εκπαιδευτικό εργαλείο ο/η εκπαιδευτικός τις χρησιμοποιεί για να βοηθήσει τα παιδιά να πειραματιστούν με πραγματικά γεγονότα της ζωής, να επιλύσουν προβληματικές καταστάσεις, να καλλιεργήσουν τον σεβασμό στο διαφορετικό, να ενθαρρύνουν και να ενισχύσουν παιδιά που έχουν υποστεί διακρίσεις και ανεπιθύμητες συμπεριφορές.

Λέξεις-κλειδιά: Persona doll, κούκλες με προσωπικότητα, διαπολιτισμική εκπαίδευση, διαφορετικότητα, σχολικός εκφοβισμός.

1. Εισαγωγή

Η πολιτισμική ανομοιογένεια είναι μια πραγματικότητα στην ελληνική εκπαίδευση με συνέπεια στη σχολική τάξη ο/ η εκπαιδευτικός να βιώνει, με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα, το «διαφορετικό». Επιπλέον στη σχολική τάξη εκδηλώνονται ποικίλες προβληματικές συμπεριφορές που πηγάζουν από διαφορετικές αιτίες (Νικολάου, 2013). Ο/ Η εκπαιδευτικός καλείται να διδάξει στο νέο αυτό περιβάλλον που του/της δημιουργεί συχνά άγχος και ανασφάλεια νιώθοντας ανέτοιμος/ η να διαχειριστεί τις διαφορετικές καταστάσεις και συμπεριφορές που προκύπτουν.

Για να αντιμετωπίσει το διαφορετικό αυτό περιβάλλον ο/ η εκπαιδευτικός θα πρέπει να καταστεί ικανός/ η να χρησιμοποιεί εναλλακτικά μεθοδολογικά εργαλεία και να διαφοροποιεί τη διδασκαλία προκειμένου να επιτύχει, όχι μόνο γνωστικούς στόχους αλλά πρώτιστα κοινωνικούς και συναισθηματικούς. Οι Persona Dolls αποτελούν ένα καινοτόμο εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών καθώς τους/ τις βοηθάει να διαφοροποιούν τη διδασκαλία τους και να είναι ευέλικτοι/ ες και προσαρμοστικοί/ ες σε κάθε εμφάνιση του «διαφορετικού».

Οι persona dolls - κούκλες με προσωπικότητα και ταυτότητα- είναι κούκλες οι οποίες διαφέρουν από τις κούκλες δράματος ή τις κούκλες μασκότ. Ως εκπαιδευτικό εργαλείο ο/ η εκπαιδευτικός τις χρησιμοποιεί για να βοηθήσει τα παιδιά να πειραματιστούν με

πραγματικά γεγονότα της ζωής, να επιλύσουν προβληματικές καταστάσεις, να καλλιεργήσουν τον σεβασμό στο διαφορετικό, να ενθαρρύνουν και να ενισχύσουν παιδιά που έχουν υποστεί διακρίσεις και ανεπιθύμητες συμπεριφορές.

Η χρήση τους απαιτεί θεωρητική και πρακτική επιμόρφωση όμως η βιβλιογραφία και οι έρευνες δείχνουν το πόσο αποτελεσματικό εργαλείο είναι όχι μόνο για την εκπαίδευση αλλά και για ειδικούς όπως ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, παιδοψυχιάτρους.

Το Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης εισήγαγε για πρώτη φορά με συστηματικό τρόπο τη μεθοδολογία των Persona Dolls στην Ελλάδα, οργανώνοντας ημερίδες, επιμορφωτικές συναντήσεις και εργαστήρια για εκπαιδευτικούς. Επιπλέον δημιουργεί κούκλες Persona Dolls δίνοντας τη δυνατότητα στους/στις εκπαιδευτικούς να μπορούν να χρησιμοποιήσουν την κατάλληλη κούκλα ανάλογα με το θέμα που θέλουν να δουλέψουν.

2. Η Ιστορία των Persona Dolls

Για πρώτη φορά οι Persona Dolls χρησιμοποιούνται στις ΗΠΑ από τις Kay Taus και Louise Derman-Sparks. Η φυλετική ανισότητα, που υπήρχε στο αμερικάνικο εκπαιδευτικό σύστημα, ώθησε την εκπαιδευτικό Kay Taus να δημιουργήσει ένα εκπαιδευτικό εργαλείο που θα της έδινε τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει τις φυλετικές διακρίσεις. Δημιουργεί, λοιπόν, χάρτινες κούκλες, τις οποίες χρωματίζει με διαφορετικό χρώμα δέρματος, τις δίνει ξεχωριστή ταυτότητα και προσωπικότητα και δημιουργεί ιστορίες για την προσωπική τους ζωή. Οι ιστορίες αυτές κατόρθωσαν να προσελκύσουν την προσοχή των παιδιών και να βοηθήσουν στη δημιουργία μη ρατσιστικών αξιών.

Αναπτύσσεται έτσι μια συγκεκριμένη μεθοδολογία, η PDA-Persona Doll Approach-ως ένα εργαλείο για την πρόληψη της δημιουργίας προκαταλήψεων και διακρίσεων στα μικρά παιδιά, το οποίο βοηθάει να αποβάλλουν υπάρχουσες αρνητικές στάσεις απέναντι στη διαφορετικότητα.

Η χρήση τους εξαπλώνεται στο Ηνωμένο Βασίλειο από την Babette Brown, η οποία από το 1999 υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα στη χρήση τους. Στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2000 ιδρύθηκε ο PDT-UK (Οργανισμός Εκπαίδευσης για τις Persona Dolls) με στόχο να φέρει σε επαφή σχολεία του Ηνωμένου Βασιλείου και της Νοτίου Αφρικής ώστε να προσεγγιστούν θέματα ρατσισμού και αποδοχής της διαφορετικότητας (Smith, 2009: 21).

Στη Νότιο Αφρική εργάστηκε συστηματικά η Carol Smith. Η Carol Smith γνώρισε και συνεργάστηκε στενά με την Babette Brown από το 2000 έως το 2003 και με την επιστροφή της στη Νότιο Αφρική ιδρύει εκπαιδευτικό κέντρο για τη χρήση της Persona Doll το «Training South Africa» (PDT-SA), με την υποστήριξη της PDT-UK.

Σήμερα οι Persona Dolls χρησιμοποιούνται συστηματικά στην Αυστραλία (MacNaughton), Γερμανία, Νέα Ζηλανδία, Ισλανδία Δανία (Marianne Egedahl), Ολλανδία Ολλανδία (Anke van Keulen & Utrecht), Φινλανδία (Marilyn Palla).

Εικόνα 1. Persona Dolls από τη συλλογή του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

3.Χρήση των Persona Dolls;

3.1. Θεωρητικά μοντέλα στα οποία βασίζεται η μεθοδολογία των Persona Dolls

«Ό,τι μπορεί να καταφέρει ένα παιδί σήμερα με τη βοήθεια και τη συνεργασία, είναι ό,τι αύριο θα καταφέρει μόνο του» (Vygotsky)

Η προσέγγιση με τις κούκλες persona dolls στηρίζεται στην κοινωνικοπολιτισμική θεωρία του Vygotsky και τη θεωρία της ανακαλυπτικής-διερευνητικής μάθησης του Bruner. Σύμφωνα με τον Vygotsky τα παιδιά μαθαίνουν μέσα από την κοινωνική αλληλεπίδραση είτε με τη βοήθεια των ενηλίκων είτε με τη βοήθεια των άλλων παιδιών. Βασικό στοιχείο στη θεωρία του Vygotsky αποτελεί η «ζώνη επικείμενης ανάπτυξης» σύμφωνα με την οποία τα παιδιά, με την καθοδήγηση και την υποστήριξη των άλλων, μαθαίνουν περισσότερα από αυτά τα οποία μπορούν λόγω της ηλικίας τους φτάνοντας έτσι στη «ζώνη της πραγματικής ανάπτυξης».

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να ενισχύει τη μάθηση και την ανάπτυξη, πέρα από τα συγκεκριμένα για την ηλικία του παιδιού επίπεδα γνώσης, αλλά και να προσφέρει υποστήριξη (σκαλωσιά) στο παιδί όταν αυτό αντιμετωπίζει καταστάσεις τις οποίες δεν μπορεί να επιλύσει μόνο του (Βίτσου & Αγτζίδου, 2008: 276).

Ο Bruner υποστηρίζει ότι η γνωστική ανάπτυξη ενισχύεται όταν δίνουμε στα παιδιά ευκαιρίες να αναπτύξουν δημιουργικούς τρόπους σκέψης σε φαντασιακές καταστάσεις. Οι ενήλικες λειτουργούν ως «σκαλωσιά», που τα βοηθάει να περάσουν από την εξάρτηση στην ανεξαρτησία καθώς η υποστήριξη σταδιακά περιορίζεται. Η μάθηση, σύμφωνα με τον Bruner, είναι η ενεργητική συμμετοχή στη διαδικασία της γνώσης και όχι η παθητική αποδοχή της διδασκαλίας. Η διερευνητική μάθηση στόχο έχει να παρακινήσει τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες και τις γνώσεις τους για να επιλύσουν προβληματικές καταστάσεις καθώς βασική αρχή της θεωρίας άλλωστε είναι, ότι ο/η μαθητής/τρια μπορεί να προσεγγίσει τη γνώση και νέες δεξιότητες μέσω του πειραματισμού και της πρακτικής.

Στις δύο αυτές θεωρίες ακουμπά και η μεθοδολογία των Persona dolls. Ο/ Η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως διαμεσολαβητής που βοηθάει τα παιδιά να αναπτυχθούν και να επιτύχουν το ανώτατο όριο της ανάπτυξής τους ενώ παράλληλα η χρήση της κούκλας διευκολύνει να δημιουργηθούν σκαλωσιές και μέσα από δοκιμές και διαφορετικές προσεγγίσεις να προχωρήσουν τα παιδιά περαιτέρω.

Η διαδικασία που ακολουθείται με τη μεθοδολογία των persona dolls είναι μια διαδικασία που χρησιμοποιεί όλα, όσα οι θεωρίες αυτές προτείνουν, καθώς περιλαμβάνει ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, καθοδήγηση, ενθάρρυνση των παιδιών να χρησιμοποιούν διαφορετικές προσεγγίσεις αλλά και δοκιμές. Ο/ Η εκπαιδευτικός σχεδιάζει, οργανώνει, καθοδηγεί, διευκολύνει, υποστηρίζει, προτείνει δραστηριότητες στις οποίες τα παιδιά συμμετέχουν με βοήθεια αλλά μειώνει τη βοήθεια όταν δει ότι τα παιδιά μπορούν να τα καταφέρνουν μόνα τους.

Εικόνα 2. Επιμορφωτικό Σεμινάριο για τη χρήση των Persona Dolls

3.2. Γιατί να χρησιμοποιήσουμε τις Persona Dolls;

Στη σχολική πραγματικότητα πολύ νωρίς αναφύονται θέματα και προβληματικές καταστάσεις που δύσκολα μπορεί να τα διαχειριστεί ο εκπαιδευτικός: διακρίσεις εξαιτίας του χρώματος του δέρματος, του φύλου, της φυλής, της γλώσσας, της θρησκείας, των ειδικών αναγκών, σχολικός εκφοβισμός, προκαταλήψεις και φοβίες, στερεότυπες συμπεριφορές.

Είναι μια πραγματικότητα που συχνά αναδύεται μέσα από τα ίδια τα λόγια των παιδιών στην τάξη που μεταφέρουν βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις της κοινωνίας: «μην κάνεις σαν κορίτσι», «τα αγόρια δεν κλαίνε» «το ροζ είναι μόνο για κορίτσια» «δεν θέλω να καθίσω κοντά στο γυφτάκι», «είσαι χοντρός και άσχημος», «γυαλάκιας», «μυρίζει και δεν θέλω να παίξω μαζί του», «δεν θέλω να καλέσω στα γενέθλιά μου το αλβανάκι».

Η συνηθισμένη μεθοδολογία και οι τεχνικές αδυνατούν να μας προσφέρουν ικανά μέσα διαχείρισης των προβλημάτων αυτών. Η μεθοδολογία των Persona Dolls αποτελεί μια καινοτόμο προσέγγιση για την αντιμετώπιση αυτών των «δύσκολων» θεμάτων που αντιμετωπίζει ο/ η εκπαιδευτικός στη σύγχρονη τάξη. Η χρήση της κούκλας- εργαλείου και μέσου ιδιαίτερα αγαπητού στα παιδιά- δίνει τη δυνατότητα με παιγνιώδεις δραστηριότητες να προσεγγιστεί οποιοδήποτε θέμα ο/ η εκπαιδευτικός προγραμματίσει.

Η προσέγγιση με τις Persona Dolls προσφέρει έναν αποτελεσματικό, μη απειλητικό και απολαυστικό τρόπο αντιμετώπισης των διακρίσεων μέσω της ενίσχυσης της συναισθηματικής νοημοσύνης και της προσφοράς ίσων ευκαιριών.

Οι έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία παρατηρούν διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα στους ανθρώπους και αρχίζουν να διαμορφώνουν τις δικές τους στάσεις και πεποιθήσεις οι οποίες ενισχύονται από τα βιβλία που διαβάζουν, από αυτά που βλέπουν στην τηλεόραση και από τα μηνύματα, άμεσα και έμμεσα που λαμβάνουν (Κανταρτζή, 2003: 60-115). Όπως και πολλές άλλες μέθοδοι, η PDA στηρίζεται στην πεποίθηση, πως με τον ίδιο τρόπο που τα παιδιά μαθαίνουν μια συμπεριφορά, με τον ίδιο τρόπο μπορούν και να τη «ξεμάθουν» (Berg-Cross, 1978: 659-663; Smith, 2009: 23).

Οι κούκλες αυτές είναι τόσο «πραγματικές», οι ιστορίες τους, τις οποίες μοιράζονται, είναι τόσο «αληθινές» και η συζήτηση στην οποία μπλέκουν τα παιδιά μέσα σε ένα ασφαλές περιβάλλον, ώστε δημιουργούν ένα βοηθητικό πλαίσιο και ένα εξαιρετικό εργαλείο για τη διαχείριση πολλών προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο/ η εκπαιδευτικός στη σχολική τάξη.

Εικόνα 3. Χρήση των Persona Dolls σε εκπαιδευτικά προγράμματα με παιδιά

3.3. Σε ποιες περιπτώσεις μπορεί να τις χρησιμοποιήσει ο/ η εκπαιδευτικός;

Οι Persona Dolls χρησιμοποιούνται κυρίως σε θέματα αντιμετώπισης ρατσισμού, αποδοχής της διαφορετικότητας, πρόληψης του σχολικού εκφοβισμού και γενικότερα στην προσέγγιση «δύσκολων» και ευαίσθητων θεμάτων που παρουσιάζονται στις σχολικές τάξεις. Η βιβλιογραφία επισημαίνει πολλά και διαφορετικά θέματα στα οποία οι κούκλες χρησιμοποιήθηκαν με απόλυτη επιτυχία όπως:

- ✓ άρση στερεοτύπων και προκαταλήψεων,
- ✓ διδασκαλία για τα ανθρώπινα δικαιώματα,
- ✓ αποδοχή της ταυτότητας,
- ✓ άρση φυλετικών διακρίσεων,
- ✓ πρόληψη σχολικού εκφοβισμού,
- ✓ καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας,
- ✓ τόνωση αυτοπεποίθησης και ενίσχυση της αυτοεκτίμησης,
- ✓ ανάπτυξη σεβασμού στο διαφορετικό,
- ✓ δημιουργία ενσυναίσθησης,
- ✓ καλλιέργεια συναισθηματικής νοημοσύνης,
- ✓ ανάπτυξη της κριτικής σκέψης,
- ✓ ανάπτυξη της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων.

Στόχος μέσα από την εργασία με τις κούκλες Persona Dolls είναι να μπορέσουν τα παιδιά να βιώσουν και να κατανοήσουν τα συναισθήματα των άλλων και να λειτουργήσουν προληπτικά ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία στερεοτύπων, προκαταλήψεων και διακρίσεων που συνδέονται με τον ρατσισμό, τον σεξισμό, τον φανατισμό και τη μισαλλοδοξία.

Ως εκπαιδευτικό εργαλείο η κούκλα Persona Doll βοηθάει τα παιδιά να πειραματιστούν με πραγματικά γεγονότα της ζωής, να ασκηθούν στην επίλυση προβληματικών καταστάσεων, να καλλιεργήσουν τον σεβασμό στο διαφορετικό, να προσφέρουν γνώσεις σε θέματα ισότητας και δικαιοσύνης αλλά και να ενθαρρύνουν και να ενισχύσουν άτομα που έχουν υποστεί διακρίσεις. Το σημαντικό είναι ότι βοηθάει όχι μόνο τα παιδιά που υφίστανται διακρίσεις αλλά και αυτά τα παιδιά που προβαίνουν σε διακρίσεις ή επιδεικνύουν επιθετική και άσχημη συμπεριφορά.

Η persona doll σέβεται τη πολιτισμική και γλωσσική διαφορετικότητα του κάθε παιδιού και καθώς παρουσιάζει στα παιδιά μια αληθοφανή ιστορία από καθημερινές εμπειρίες, κατορθώνει να δημιουργήσει συναισθηματικούς δεσμούς με τα παιδιά που μπλέκονται στην ιστορία ενεργά, μπαίνουν στη θέση του άλλου, τον κατανοούν και προσπαθούν να τον βοηθήσουν βρίσκοντας λύσεις. Αυτό βοηθάει τα παιδιά στο να ενισχύσουν την αυτοεκτίμηση και την αυτοπεποίθησή τους και να βελτιώσουν ταυτόχρονα τον προφορικό τους λόγο.

Οι κούκλες επιπλέον βοηθάνε στο να δημιουργήσουν τα παιδιά έναν φανταστικό κόσμο και η χρήση πολλών και διαφορετικών κούκλων, που αντιπροσωπεύουν διαφορετικούς χαρακτήρες, προφυλάσσει από το να στοχοποιηθούν συγκεκριμένα παιδιά.

- Βοηθάνε τα παιδιά να ετοιμαστούν για νέες μαθησιακές εμπειρίες ακούγοντας μια ιστορία από μια κούκλα η οποία βιώνει μια παρόμοια εμπειρία (για παράδειγμα προετοιμασία για μια επίσκεψη με το σχολείο σε ένα μουσείο, η εισαγωγή μιας νέας δραστηριότητας στην τάξη, ή η προετοιμασία για έναν νέο εκπαιδευτικό που θα έρθει στην τάξη).
- Βοηθάνε τα παιδιά να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν τους καθημερινούς τους φόβους, άγχη, ανησυχίες, απογοητεύσεις και ματαιώσεις ακούγοντας ιστορίες στις οποίες ο/ η πρωταγωνιστής/ τρια βιώνει μια παρόμοια δύσκολη κατάσταση (φόβος για μια επίσκεψη σε οδοντίατρο, φόβος για τα ζώα, τις αράχνες, τα έντομα, φόβος της μοναξιάς, φόβος για το σκοτάδι).
- Βοηθάνε τα παιδιά να κατανοήσουν νέες καταστάσεις, αισθήματα, οικογενειακά θέματα, και σημαντικά γεγονότα (ερχομός νέου μωρού στην οικογένεια, ένα νέο παιδί στην τάξη, νέες αφίξεις από άλλη χώρα ή πολιτισμό).
- Βοηθάνε τα παιδιά να αντιμετωπίζουν την αδικία, τις διακρίσεις και τις προκαταλήψεις που στρέφονται είτε στα ίδια είτε σε άλλα άτομα (σχολικός εκφοβισμός, στερεότυπα εξαιτίας φύλου, φυλής, γλωσσικά στερεότυπα).
- Βοηθάνε τα παιδιά να αντιμετωπίσουν θέματα ρατσισμού, ξενοφοβίας, πολιτιστικών και θρησκευτικών διαφορών, θέματα υγείας όπως HIV/ AIDS, κοινωνικής και οικονομικής τάξης.
- Βοηθάνε τα παιδιά που έχουν βιώσει ή που έχουν αναπτύξει φοβίες για τις επιπτώσεις του πολέμου, τρομοκρατικών ενεργειών κ.λπ.

Εικόνα 4. Παρουσίαση των Persona Dolls

3.4. Χαρακτηριστικά της *persona doll*

Οι *Persona Dolls* δεν πρέπει να συγχέονται με τις συνηθισμένες κούκλες καθώς και η χρήση τους είναι τελείως διαφορετική. Οι *Persona Dolls* δεν είναι κούκλες με τις οποίες τα παιδιά παίζουν, δεν είναι κούκλες μασκόνι, δεν αλλάζουν ταυτότητα. Γι' αυτό τον λόγο όταν τελειώνει η εργασία με αυτές, τοποθετούνται ψηλά ώστε τα παιδιά να μη τις αγγίζουν ή απομακρύνονται τελείως. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια ότι τα παιδιά δεν μπορούν να τις αγγίσουν, να τις χαιρετήσουν ή σε δύσκολες περιπτώσεις να έχουν περισσότερη επαφή μαζί τους.

Οι κούκλες είναι «αληθινές» για τα παιδιά, γιατί η ζωή και οι εμπειρίες των *persona dolls* αντανακλούν αυτές των ίδιων των παιδιών της τάξης μας. Τα παιδιά τις γνωρίζουν προσωπικά, συνδέονται με αυτές και ανταποκρίνονται θετικά απέναντί τους. Η φυσική και εικονική παρουσία της κούκλας αυξάνει το επίπεδο εμπλοκής των παιδιών στις ιστορίες (Βίτσου & Αγτζίδου, 2008: 276).

Σαν κούκλα *Persona Doll* μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια οποιαδήποτε κούκλα. Το καλύτερο βέβαια είναι να χρησιμοποιηθεί ως κούκλα *Persona Doll* κούκλα με ειδική κατασκευή.

Οι κούκλες *Persona Doll* συνήθως έχουν ύψος 75 εκ. έως 1 μέτρο αλλά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και πιο μικρές κούκλες. Ο λόγος για το συγκεκριμένο ύψος είναι ότι θα πρέπει να δημιουργούν το αίσθημα στα παιδιά ότι είναι ένας/μία συμμαθητής/τρια τους. Γι' αυτόν τον λόγο είναι και μαλακές, συνήθως υφασμάτινες αλλά μπορούν να κατασκευαστούν από οποιοδήποτε υλικό, υφάσματα, χαρτοπολτό. Εκείνο που έχει σημασία είναι το πώς θα μεταμορφωθεί σε μια συγκεκριμένη προσωπικότητα με το μοναδικό δικό της ιστορικό.

Κάθε κούκλα κατασκευάζεται ανάλογα με το τι θέλουμε να δουλέψουμε και λαμβάνονται υπόψη: τα φυσικά χαρακτηριστικά της ομάδας στην οποία απευθύνεται (φυλετικές ομάδες, χρώμα μαλλιών και ματιών, άτομα με ειδικές ανάγκες), οι εθνοτικές και πολιτισμικές ομάδες που εκπροσωπούνται στην τάξη, η κοινωνικοοικονομική θέση αυτών των ομάδων, η δομή των οικογενειών από τις οποίες προέρχονται τα παιδιά (μονογονεϊκές, πολυμελείς, πυρηνικές, κ.λπ.) και οι προτιμήσεις των παιδιών, δηλαδή (παιχνίδι, φαγητό κ.τ.λ.) (Βίτσου & Αγτζίδου, 2008: 277).

Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι κάθε κούκλα εκφράζει μια συγκεκριμένη προσωπικότητα, και τα χαρακτηριστικά της είναι σταθερά και δεν μπορεί να αλλάξει (στην ίδια τάξη). Έχουν όνομα, οικογενειακή κατάσταση, προτιμήσεις και ενδιαφέροντα, φίλους. Η οικογενειακή της ιστορία, η κουλτούρα, η γλώσσα και η θρησκεία της πρέπει να ταιριάζουν, να είναι ακριβείς και να υπάρχουν αρκετές πληροφορίες για να είναι η ταυτότητά της αληθινή (Brown, 2001).

Η ταυτότητα της κάθε κούκλας δημιουργείται πριν την εισαγωγή τους στο σχολείο ή στην τάξη και μπορεί να δημιουργηθεί μετά από συνεργασία με όλη την ομάδα του σχολείου (εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί).

Οι ιστορίες των *Persona Doll* συνήθως δημιουργούνται γύρω από τέσσερις άξονες:

- α) τα θέματα αναδύονται από τη ζωή και τις εμπειρίες των παιδιών,
- β) ο κόσμος και τα γεγονότα των ιστοριών είναι σύγχρονα και επίκαιρα,
- γ) οι πληροφορίες που θα μάθουν τα παιδιά θα πρέπει να είναι κατάλληλες,
- δ) συμπεριλαμβάνονται σημαντικά ιστορικά γεγονότα.

Στην ουσία η *Persona Doll* είναι ένας άλλος μαθητής της τάξης μας.

3.5. Εισαγωγή των *Persona Doll* στη σχολική τάξη

Η εισαγωγή τους στη σχολική τάξη γίνεται σταδιακά και συνήθως ακολουθούνται τρία διακριτά στάδια.

- Στην πρώτη συνάντηση η *Persona Doll* επισκέπτεται την τάξη και τα παιδιά μαθαίνουν την ιστορία της καθώς αποκαλύπτονται σιγά σιγά τα γενικά χαρακτηριστικά της όπως όνομα, ηλικία, χώρα προέλευσης, γλώσσα που μιλάει, οικογενειακή κατάσταση.

- Στη δεύτερη συνάντηση παρουσιάζεται στα παιδιά μια κατάσταση την οποία βίωσε η κούκλα και η οποία είναι πολύ οικεία στα παιδιά ώστε να συνδεθούν και να βρουν κοινές εμπειρίες μαζί της (μάλωσε με ένα παιδί στο πάρκο, άλλαξε γειτονιά, σχολείο, την επισκέφτηκε η γιαγιά της). Στόχος είναι η δημιουργία μιας αληθινής και ζεστής σχέσης μεταξύ της *Persona Doll* και των παιδιών που θα τα οδηγήσει να τη νιώσουν φίλη τους, να την αγαπήσουν, να την κατανοήσουν και να την εμπιστευτούν.

- Στην τρίτη συνάντηση παρουσιάζεται στα παιδιά μια προβληματική κατάσταση που εισάγει το θέμα που θέλει ο/ η εκπαιδευτικός να διαχειριστεί. Εδώ επιδιώκεται η ανάπτυξη της ενσυναίσθησης των παιδιών, το αλληλομοίρασμα των σκέψεων, συναισθημάτων τόσο για το πρόβλημα της κούκλας όσο και για τα δικά τους προβλήματα που είναι σχετικά. Τα παιδιά στη συνέχεια ενισχύονται να εκφράσουν τις απόψεις τους, να σκεφτούν κριτικά, να δώσουν τις δικές τους λύσεις στο πρόβλημα. Με τον τρόπο αυτό εισάγονται στην αντι-ρατσιστική συμπεριφορά και αναπτύσσουν μια ακτιβιστική συμπεριφορά ενάντια στην αδικία και την ανισότητα (Smith, 2009: 23).

Η κούκλα τοποθετείται στα γόνατα του εκπαιδευτικού και ο/ η εκπαιδευτικός σκύβει και την ακούει καθώς η κούκλα ψιθυρίζει στο αυτί του/ της εκπαιδευτικού. Ο/ η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως διαμεσολαβητής.

Ο/Η εκπαιδευτικός δεν παραλείπει κατά τη διάρκεια της γνωριμίας με την κούκλα να θέτει ερωτήματα, να ενθαρρύνει τα παιδιά να θέτουν τα δικά τους ερωτήματα, τα ενισχύει να ακούνε προσεχτικά και να τα ενισχύει όταν είναι απαραίτητο. Τα παιδιά πρέπει να νιώσουν οικεία και να θεωρήσουν την κούκλα ως έναν δικό τους φίλο.

Οι ερωτήσεις που ο/η εκπαιδευτικός θέτει στα παιδιά είναι κυρίως ανοικτές ερωτήσεις και του τύπου «Τι θα συνέβαινε αν».

3.5.1. Παράδειγμα μιας ταυτότητας

Εικόνα 5. Η Nur

Η προσωπικότητα της Nur

Ηλικία: 7 ετών

Φύλο: κορίτσι

Φυσική εμφάνιση: έχει μαύρα μαλλιά και μαύρα μάτια.

Οικογενειακή κατάσταση: Ζει με τη μητέρα της, και τα 2 μεγαλύτερα τα αδέρφια της, τον Ιμπραχίμ και τον Αχμέτ. Ο πατέρας τους είναι στη Γερμανία και ελπίζουν σύντομα να συναντηθούν. Έχουν συγγενείς στην Αμερική αλλά δεν μπορούν να πάνε να τους δουν και οι υπόλοιποι έμειναν πίσω στο Χαλέπι. Εκεί ζουν και οι παππούδες και οι γιαγιάδες της. Ζουν σε ένα μικρό διαμέρισμα αλλά έχουν λιγοστά πράγματα. Με τα αδέρφια της επειδή είναι μεγάλα, 11 και 13 χρονών δεν έχει μεγάλη σχέση. Της λείπει πολύ ο πατέρας της και η γιαγιά της που της τραγουδούσε όμορφα τραγούδια και της έφτιαχνε κούκλες.

Τι της αρέσει, τι δεν της αρέσει, τι σκέφτεται: Της αρέσουν πολύ οι κούκλες. Είχε πολλές αλλά της άφησε πίσω καθώς έφυγαν βιαστικά. Στη βαλιτσούλα της είχε πάρει την αγαπημένη της κούκλα αλλά έχασε τη βαλίτσα γιατί η βάρκα αναποδογύρισε και χάθηκαν όλα. Τρόμαξε πολύ τότε αλλά ευτυχώς τους έβγαλαν γρήγορα καθώς ήταν κοντά στη στεριά.

Της αρέσει να βλέπει τηλεόραση. Βλέπει τα πάντα καθώς δεν έχει φίλους εδώ και δεν ξέρει τι να κάνει για να περάσει η ώρα της.

Της αρέσει το πιλάφι με το κοτόπουλο αλλά η μαμά της πια δεν μαγειρεύει τόσο νόστιμα. Λέει ότι δεν βρίσκει όλα τα υλικά που χρειάζεται αλλά πιστεύει ότι δεν μαγειρεύει τόσο νόστιμα γιατί είναι στενοχωρημένη.

Της αρέσουν πολύ τα γατάκια. Είχε μια όμορφη άσπρη γάτα αλλά έμεινε και αυτή πίσω. Ελπίζει ότι η γιαγιά της θα τη φροντίζει.

Η πρόσφατη ιστορία: Η Nur μιλάει αραβικά. Δεν ξέρει να γράφει γιατί δεν πρόλαβε να πάει σχολείο στην πατρίδα της. Δεν καταλαβαίνει τα ελληνικά και νιώθει πολύ μόνη. Όταν πήγε στο σχολείο κάποια κορίτσια την πλησίασαν και ήθελαν να παίξουν μαζί της, της χάρισαν μάλιστα και κάποιες ζωγραφιές, αλλά επειδή δεν μπορούσε να μιλήσει, μετά βαρέθηκαν και έφυγαν. Στα διαλείμματα είναι μόνη της και κανένας δεν τη φωνάζει σπίτι του. Καταλαβαίνει ότι τα άλλα παιδιά της τάξης συναντιούνται τα απογεύματα και πηγαίνουν στις γιορτές στα σπίτια των παιδιών. Θέλει πολύ να κάνει φίλες αλλά δεν ξέρει πώς.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Berg-Cross, L. & Berg-Cross, G. (1978). Listening to stories may change children's social attitudes, *The Reading Teacher*, 31, 659-663.

Bowles, M. (2004). *The little book of Persona Dolls*. London: A&C Black Publishers Limited.

Brown, B. (2008). *Equality in action. A way forward with Persona Dolls*. London: Trentham Books.

Buchanan, Lee-Anne, *The use of Ububele persona dolls in an emotional literacy programme with pre-school children*. (Unpublished Master's thesis). Faculty of Arts, University of the Witwatersrand, Johannesburg.

Dimitriadi, S. Kollara, S., Michali, M. (2013). Introducing Persona Dolls to the pre-school classroom. In J. Kouros et al. (Eds.), *Proceedings of the 19th International Conference of the Association of Psychology and Psychiatry for Adults and Children* (pp. 7-11). Bologna: Medimond Publications.

Smith, C. (2006). *Persona dolls: Making a difference* [Manual and DVD]. Kalk Bay, South Africa: Persona Doll Training.

- Smith, C. (2009). *Persona Dolls and anti-bias curriculum practice with young children: A case study of Early Childhood Development teachers*. (Unpublished Master's thesis). Department of Education, University of Cape Town, South Africa.
- Βίτσου, Μ. & Αγτζίδου, Α. (2008). Persona dolls: Ο αντισταθμιστικός ρόλος τους κατά των διακρίσεων. Στο Δ. Κακανά & Γ. Σιμούλη (επιμ.). *Η προσχολική εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές πρακτικές* (σσ. 275-282). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο,.
- Κανταρτζή, Ε. (2003). *Τα στερεότυπα του ρόλου των φύλων στα σχολικά εγχειρίδια του δημοτικού σχολείου*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κανταρτζή, Ε. (2018). *Μικρός οδηγός για τις Persona Dolls*. Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης.
- Λιόλιου, Ε. (2008). *Διερεύνηση των αντιλήψεων και στάσεων παιδιών προσχολικής ηλικίας σε ζητήματα ετερότητας με την αξιοποίηση της μεθόδου Persona Doll*. (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σχολή Επιστημών του Ανθρώπου, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης.
- Νικολάου, Γ., (2000). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χρίστου, Α. (2016). *Η μέθοδος της Persona Doll ως εργαλείο περιορισμού του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών άλλων χωρών από τους Έλληνες συμμαθητές του στο Νηπιαγωγείο* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.

